

Specialpedagogisk stödfördelning i finlandssvenska skolor i åk 7 och 9

Faktorer som påverkar hur stödet fördelas

En kvantitativ studie av

Jonatan Levlin

Avhandling för magisterexamen
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier
Åbo Akademi
Vasa, 2019

Abstrakt

Författare Jonatan Levlin	Årtal 2019
Arbetets titel Specialpedagogisk stödfördelning i finlandssvenska skolor åk 7 och 9. Faktorer som påverkar hur stödet fördelas	
Publicerad avhandling för pedagogie magisterexamen i specialpedagogik Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier	Sidantal 39
Projekt inom vilket arbetet gjorts ^[1] Materialet till avhandlingen baserar sig på data från FRAM-projektet vid Åbo Akademi	
Referat Finland är vida känt över världen för sitt högt rankade och rättvisa skolsystem, där alla elever erbjuds en gratis grundskoleutbildning och där alla har lika rätt till utbildning. PISA-resultat och forskning visar dock att elevernas socioekonomiska ställning har stor påverkan på deras skolprestationer och utbildningsförutsättningar. Ur ett specialpedagogiskt och jämlikhetsperspektiv är det därför intressant att undersöka hur faktorerna socioekonomisk ställning och skolprestationer påverkar fördelningen av de specialpedagogiska resurserna. Syftet med min studie är att undersöka hur specialundervisningen i finlandssvenska skolor årskurs 7 och 9 fördelas utgående från elevernas skolprestationer, och hur familjens socioekonomiska ställning påverkar fördelningen av specialpedagogiskt stöd. Utgående från detta syfte har tre forskningsfrågor formulerats: <ol style="list-style-type: none">1. Hur påverkar elevernas socioekonomiska ställning deras skolprestationer i åk 7 och 9?2. Hur påverkar elevernas socioekonomiska ställning fördelningen av det specialpedagogiska stödet i åk 7 och 9?^[2]3. Hur påverkar elevernas skolprestationer fördelningen av det specialpedagogiska stödet i åk 7 och 9? Datat som används i min avhandling är insamlat inom FRAM-projektet vid Åbo Akademi. Datat har analyserats i programmet IBM SPSS Statistics 24 och forskningsfrågorna besvaras genom en medieringsanalys. Resultatet visade på en full mediering och på att skolprestationer är den mest avgörande faktor som påverkar hur det specialpedagogiska stödet fördelas. Resultatet visade dock att socioekonomisk ställning också påverkar skolprestationerna. Genom att socioekonomisk ställning är relaterat till skolprestationerna, påverkar det i sin tur också hur det specialpedagogiska stödet fördelas. Detta framkom tydligt genom den signifikanta indirekta effekten i medieringsanalysen. Vidare visade resultatet att om skolprestationerna sjunker, ökar i sin tur sannolikheten att få specialundervisning. Om skolprestationerna stiger, så minskar också sannolikheterna för att få specialundervisning. Detta stöder bilden av det finska skolsystemet som rättvist och jämlikt där de elever som faktiskt är i behov av stöd också får det.	
Sökord/indexord Socioekonomisk ställning, skolprestationer, specialpedagogiskt stöd, specialpedagogisk stödfördelning, socio-economic status, school achievement	

Innehåll

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Centrala begrepp	3
1.3 Avhandlingens disposition	4
2 Teori	5
2.1 Socioekonomisk ställning och skolprestationer	5
2.2 Socioekonomisk ställning och stödfördelning	8
2.3 Stödfördelning och skolprestationer.....	12
3 Metod	16
3.1 Formulering av forskningsfrågor	16
3.2 Val av forskningsperspektiv	17
3.3 FRAM-Projektet.....	17
3.4 Respondenter och undersökningens genomförande.....	18
3.5 Mätinstrument	19
3.5.1 Socioekonomisk ställning	19
3.5.2 Skolprestationer	19
3.5.3 Specialpedagogisk stödfördelning.....	19
3.6 Deskriptiv statistik	20
3.7 Bearbetning och analys av data.....	21
3.8 Kvalitetskriterier	23
3.8.1 Validitet och reliabilitet	23
3.8.2 Etiska aspekter.....	24
4 Resultat	26
4.1 Hur stödet fördelas och hur hemförhållandena påverkar möjligheterna till stödet och skolprestationerna.....	26
5 Diskussion	29
5.1 Resultatdiskussion.....	29
5.1.1 Socioekonomiska ställningens inverkan på skolprestationer och specialpedagogisk stödfördelning	29
5.2.2 Skolprestationen som den avgörande faktorn för specialpedagogisk stödfördelning	32
5.3 Metoddiskussion	33

5.4 Slutsatser och förslag på framtida forskning	35
Källor	37

Bilagor

Bilaga 1: Enkätfrågor från FRAM-projektet

Bilaga 2: Klassificering för socioekonomisk ställning

Bilaga 3: Följebrev till vårdnadshavarna och blankett för forskningstillstånd och bakgrundsuppgifter

Tabeller

Tabell 1: Deskriptiva värden för skolprestation, specialpedagogisk stödfördelning och socioekonomisk ställning.....	20
Tabell 2: Spearman`s korrelationskoefficient för alla variabler.....	21
Tabell 3: Resultat för de direkta regressionsanalyserna.....	27

Figurer

Figur 1: En grafisk representation av medieringsmodellen	22
Figur 2: Resultatet av medieringsanalysen.....	27

1 Inledning

I inledningen presenteras temat för avhandlingen. I bakgrunden beskrivs varför temat är aktuellt och relevant, och syftet för avhandlingen presenteras. I kapitel 1.2 definieras centrala begrepp i avhandlingen, och i slutet av inledningen ges en överblick över avhandlingens disposition.

1.1 Bakgrund

Hösten 2017 fick 17,5 % av skoleleverna i finska grundskolan intensifierat eller särskilt stöd. Det innebar en ökning med 0,8 % jämfört med det föregående året (Statistikcentralen, 2018). I ett samhällsklimat där vi vill värna om allas jämlika rättighet till utbildning samtidigt som resurser för skola och utbildning skärs ner, är det intressant att undersöka om de specialpedagogiska resurserna faktiskt fördelas på ett rättvist sätt. Vilka är de egentliga faktorerna som påverkar hur stödet fördelas?

Forskning har visat att det finns två faktorer som är avgörande för hur det specialpedagogiska stödet fördelas: skolprestationer och socioekonomisk bakgrund (Hibel, Farkas & Morgan, 2010). Elevers socioekonomiska bakgrund har vidare visat sig vara en allt mer påtaglig faktor som påverkar deras skolprestationer. En rapport av OECD lyfter fram att man ser en skillnad i skolprestationerna till följd av socioekonomisk ställning hos barn vid åldern 10. Prestationsklyftan fortsätter också att öka under skoltiden för barnen. (OECD, 2018.)

I forskning är det allmänt känt att socioekonomisk ställning har en stark påverkan på skolprestationer (Li, Li & Wang, 2014; Pokropek, Borgonovi, & Jakubowski, 2015). Elever från familjer med hög socioekonomisk ställning presterar bättre än sina jämnåriga från familjer med lägre socioekonomisk ställning. Kunskaps- och prestationsklyftan som uppkommer mellan elever från olika socioekonomisk bakgrund är vid grundskolans slut motsvarande 4 års skolgång (OECD, 2018). Även om Finlands skolsystem rankas mycket högt i PISA-mätningar gällande elevers prestationer och jämlikhet inom utbildning, kan ändå 10 % av finländska elevers

skolprestationer härledas till deras socioekonomiska ställning (OECD, 2016a). Forskning visar också att skolprestationer är en stark faktor i hur det specialpedagogiska stödet fördelas (Hibel m.fl., 2010). Hypotesen är att det är skolprestationerna som styr hur det specialpedagogiska stödet fördelas. Hypotesen stärker tron på ett jämställt och rättvist skolsystem där de som faktiskt behöver specialundervisning för att utvecklas i sin inläring får det.

Socioekonomisk bakgrund har dock via forskning också visat sig vara en faktor som påverkar hur det specialpedagogiska stödet fördelas (Blair & Scott, 2002; Morgan, m.fl., 2010). Till följd av ens socioekonomiska ställning kan man alltså ha en större eller mindre möjlighet till att få specialpedagogiskt stöd. I en studie av Kincaid och Sullivan (2017) konstateras att elever från låg socioekonomisk bakgrund är mer sannolika att få sina behov av stöd erkända och att få specialpedagogiskt stöd. Elever från låg socioekonomisk bakgrund visade sig också vara mer representerade i specialundervisningen än elever från högre socioekonomisk bakgrund. Dock konstaterade författarna inget direkt samband mellan socioekonomisk ställning och den specialpedagogiska stödfördelningen. I en studie av Treinor (2010) däremot, visar det sig att elever med hög socioekonomisk ställning genom sina föräldrars inflytande och insikter gagnas i fördelningen av specialundervisningsresurserna. Genom min studie vill jag därför undersöka hur socioekonomisk ställning påverkar skolprestationer och specialpedagogisk stödfördelning i finlandssvenskas skolor.

Valet av temat känns mycket aktuellt för mig, eftersom man allt oftare ser rapporter om att samhällsklyftorna ökar och att skolorna blir allt mera ojämlika. Jag har också genom tidigare arbetserfarenheter i skolor och genom praktiker sett hemmets påverkan på elevers skolprestationer och hur hemmet indirekt och direkt påverkat specialundervisningen. Jag vill därför genom denna studie undersöka hur socioekonomisk ställning påverkar skolprestationer för elever i finlandssvenska skolor, och hur det specialpedagogiska stödet påverkas av elevernas socioekonomiska ställning. Avhandling syfte är således att undersöka hur specialundervisningen i finlandssvenska skolor i årskurs 7 och 9 fördelas utgående från elevernas skolprestationer och hur familjens socioekonomiska ställning påverkar fördelningen av det specialpedagogiska stödet. Formulering av forskningsfrågorna diskuteras i

början av metodkapitlet. Jag hoppas att min studie ska kunna bidra till en större insikt i hemmets betydelse gällande såväl skolprestationer som specialpedagogiskt stöd.

1.2 Centrala begrepp

Socioekonomisk ställning. Statistikcentralen (u.å.) definierar begreppet enligt följande: ”Med socioekonomisk ställning avses en persons ställning i samhällets strukturfunktionella system. Definieringen av en persons socioekonomiska ställning grundar sig på uppgifter om personens huvudsakliga verksamhet, yrke, yrkesställning och näringsgren.” American Psychological Association (2018) bryter ner definition av socioekonomisk ställning på så sätt att den omfattar en persons inkomster, utbildning, ekonomisk säkerhet, men också personens självupplevda uppfattning av sin sociala ställning. I PISA-undersökningarna definierar man och klassificerar man socioekonomisk ställning enligt PISA-indexet för ekonomi, social och kulturell status. Indexet mäter föräldrarnas utbildningsnivå, föräldrarnas yrke, materiella saker i hemmet som kan härledas till materiell förmögenhet, och antalet böcker och andra utbildningsresurser som finns i hemmet (OECD, 2016a).

Skolprestationer beskriver på vilken nivå och till vilken utsträckning eleven har uppnått utbildningens undervisningsmål. Skolprestationen mäts ofta genom långa och kortsiktiga utvärderingar, tester eller prov (Psykologiguiden, 2019). I PISA-sammanhang (OECD, 2016a) utgör skolprestationer det resultat som fås då man mäter elevers färdigheter i läsning, matematik och naturvetenskap. Hädanefter i avhandlingen syftar jag med skolprestationer på elevernas vitsord och betyg eller testresultat. Mätinstrumentet för skolprestationer i denna avhandling är de vitsord och testresultat som inom FRAM-projektet samlats in direkt från skolorna.

Stöd, avses i detta sammanhang som det intresse för den enskilda elevens lärande som lärare eller annan skolpersonal ger. I PISA-undersökningarna (OECD, 2016b) svarar respondenterna på hur ofta lärarna visar intresse för elevens inläring, hur ofta de ger extra hjälp samt i vilken utsträckning lärarna fortsätter undervisa tills de förstått

undervisningsmaterialet. Det finska skolsystemets stödsystem baserar sig på tre nivåer. Dessa är allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Hur dessa stödnivåer praktiskt tillämpas tas upp i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 (Utbildningsstyrelsen 2014). Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen förkortas härnäst till Glgu 2014. I denna avhandling kommer jag att främst fokusera på stödformer som ges ur ett specialpedagogiskt sammanhang.

1.3 Avhandlingens disposition

I kapitel 2 behandlas tidigare forskning om hur socioekonomisk ställning påverkar skolprestationer och fördelningen av specialpedagogiskt stöd. Det finska skolsystemets stödsystem, trestegsstödet, tas också upp i kapitel 2, för att man ska få en bild av hur systemet fungerar och vilka krav som ställs.

I kapitel 3 presenteras val av metod för denna studie. FRAM-projektet presenteras också, samt varifrån mitt datamaterial härstammar och hur mätinstrumentet konstruerats. Jag presenterar också deskriptiv statistik och korrelationsstatistik mellan variablerna samt hur datamaterialet har bearbetats och analyserats. Vidare diskuteras också hur jag i min studie tagit validitet, reliabilitet och etiska aspekter i beaktan.

Resultaten presenteras i kapitel 4. Resultat och metodval diskuteras därefter i kapitel 5. Avslutningsvis sammanfattar jag resultaten i min studie och ger förslag på fortsatt forskning inom mitt temaområde. Avhandlingens sista del innehåller källor och bilagor.

2 Teori

I detta kapitel presenteras tidigare forskning inom ämnet för avhandlingen. Hur socioekonomisk ställning inverkar på skolprestationer, samt hur skolprestationer inverkar på stödfördelningen, diskuteras utgående från tidigare forskning. För att ha en inblick i hur det specialpedagogiska stödet fungerar i Finland beskrivs även trestegsstödet och stödnivåer i kapitlet.

2.1 Socioekonomisk ställning och skolprestationer

Socioekonomisk ställning är en intressant faktor inom många vetenskaper. En låg socioekonomisk ställning har bland annat visats ha samband med låg utbildningsnivå, fattigdom och överlag sämre livskvalitet, bland annat sämre fysisk och psykisk hälsa. Genom att öka medvetenheten om den socioekonomiska ställningens inflytande på samhället kan man arbeta för att minska socioekonomiska klyftor och på sikt få ett mera jämlikt samhälle. (American Psychological Association, 2018.)

Den socioekonomiska ställningen är speciellt intressant inom den pedagogiska vetenskapen eftersom man i många tidigare studier har undersökt och sett samband mellan socioekonomiska hemförhållanden och elevers inläring. Låga socioekonomiska hemförhållanden leder generellt till en långsammare akademisk utveckling. (American Psychological Association, 2018.) Socioekonomisk ställning är därför en viktig faktor att ta i beaktan i arbetet för att bygga upp en jämställd och inkluderande skola.

I en studie genomförd i Kina av Li, Li och Wang (2014), undersökte man sambanden mellan elevers socioekonomiska ställning och deras skolprestationer. Resultaten visar att det finns ett signifikant samband mellan föräldrarnas socioekonomiska ställning och barns matematikprestationer. Författarna lyfter fram att resultatet delvis kan förklaras genom kulturella värderingar, då speciellt skolframgångar inom matematik värderas högt i det kinesiska samhället. Föräldrar oberoende socioekonomisk ställning gör därför stora uppoffringar för att främja sina barns akademiska utveckling, särskilt inom matematik. Författarna kunde dock se ett tydligt samband mellan föräldrar med

hög socioekonomisk ställning och deras barns matematikframgångar. Genom sin socioekonomiska ställning har denna föräldragrupp större resurser att påverka sina barns möjligheter, jämfört de möjligheter som föräldrar med låg socioekonomisk ställning har. Föräldrar med hög socioekonomisk ställning kan genom sin position välja att sätta sina barn i bättre skolor eller bosätta sig i bättre skolområden, samt erbjuda stöd och extraträning utanför skolan. (Li m.fl., 2014). Pokropek, Borgonovi och Jakubowski (2015) fann också liknande resultat i en studie som baserade sig på datamaterial från PISA-undersökningar. Resultaten visade att det fanns positiva samband mellan föräldrarnas socioekonomiska ställning och deras barns skolprestationer. Man såg ett positivt samband mellan föräldrarnas utbildning och elevernas prestationer i matematik och läsning. Föräldrarnas yrkesmässiga ställning visade sig också ha ett starkt positivt samband till elevernas skolprestationer. (Pokropek m.fl., 2015.)

Analyser av PISA-resultaten från 2015 visade också att socioekonomisk ställning inverkar på skolprestationer. Genom ytterligare analyser ville man komma närmare de faktorer som bidrar till att just familjers socioekonomiska ställning inverkar på skolprestationerna. Analyserna visade att skolområdets socioekonomiska nivå och skolans ekonomi har stor påverkan på elevernas skolprestationer. Vidare visade också resultaten att familjer med hög socioekonomisk ställning generellt sett är bättre på att stödja skolarbetet hemma. En vårdnadshavare med hög socioekonomisk ställning har genom sin egen utbildning och sitt eget yrkesliv bättre redskap att uppmuntra och stödja sitt barn i skolarbetet. Analyserna visade också att skolsystemet är bättre anpassat för att stödja och utveckla elever från hög socioekonomisk bakgrund. (OECD, 2016a.)

I en rapport publicerad av OECD (2018) går man djupare in på hur de socioekonomiska hemförhållandena påverkar barns skolgång. I rapporten konstateras att barn från hem med högre socioekonomisk ställning presterar bättre i skolämnen än barn från hem med lägre socioekonomisk ställning. Detta kan enligt rapporten bero på att familjer med lägre socioekonomisk ställning har mindre möjligheter att erbjuda undervisningsmöjligheter i hemmet, exempelvis genom böcker, spel och interaktiva material. Det samma konstaterade Pokropek, Borgonovi och Jakubowski (2015). Resultaten i deras studie visar att hemmets förutsättningar att erbjuda kulturella och

pedagogiska undervisningssituationer är en bidragande faktor för barnens goda skolprestationer. Eftersom vårdnadshavare med hög socioekonomisk ställning är bättre på att tillhandahålla kulturella och pedagogiska undervisningssituationer i hemmen, tenderar barn från denna grupp att få ett försprång och presterar bättre i skolan. (Pokropek m.fl., 2015.) Geckova, Travel, van Dijk, Abel och Reijneveld (2010) fann också resultat som stöder denna teori. I studien undersökte man socioekonomisk ställning och skolengagemang. Resultaten visade att högre socioekonomisk ställning leder till en bättre miljö för akademisk utveckling. Vidare kan familjer med låg socioekonomisk ställning inte alltid ha möjlighet att sätta sina barn i inledande småbarnspedagogik om inte den är statsfinansierad. (OECD, 2018.)

Resultaten från PISA-undersökningarna år 2015 visar att man bör vara uppmärksam på elever med låg socioekonomisk ställning, eftersom elever från låg socioekonomisk bakgrund har signifikant lägre skolprestationer under grundskolan än elever från hög socioekonomisk bakgrund. För alla länder som deltog i PISA-undersökningarna år 2015 fanns det samband mellan socioekonomisk ställning och resultat läsning och matematik. Bland OECD medlemmarna varierade det genomsnittliga testresultatet med 88 poäng. Elever med högre socioekonomisk ställning hade i genomsnitt 540 poäng och elever med lägre socioekonomisk ställning 452 poäng. Skillnaden kan jämföras med 4 års skolgång.

Ännu när elevgruppen från låg socioekonomisk bakgrund går vidare till högskolor är de negativt påverkade av sin socioekonomiska bakgrund, eftersom de är 7–17 procentenheter mindre sannolika att slutföra sina studier jämfört med andra studeranden. (OECD, 2018). Denna negativa trend syns inte lika tydligt i Finland. Pokropek, Borgonovi och Jakubowski (2015) hänvisar till att det är tack vara den starka välfärdsstaten som just de nordiska länderna lyser med sin frånvaro då man undersöker ojämlikheter till följd av socioekonomisk ställning. Finlands PISA-medeltal har dock sjunkit aningen från PISA-undersökningarna år 2006, då också naturvetenskaper var i fokus för PISA-undersökningarna. Finland rankas ändå tredje bland OECD-länder i naturvetenskapliga ämnen. Finländska ungdomar är fortfarande bland de tio toppresterande bland OECD-länder inom alla områden som mäts i PISA-undersökningarna. (Undervisnings- och kulturministeriet, u.å.)

2.2 Socioekonomisk ställning och stödfördelning

Ur ett jämlikhetsperspektiv är det intressant att undersöka faktorer som påverkar vilka elever som blir erbjudna och placerade i specialundervisning. Förutom elevernas prestationer är deras socioekonomiska ställning en relevant faktor som kan påverka stödfördelningen. Tidigare forskning har visat att socioekonomisk ställning kan vara en indikator som kan förutse en eventuell framtida specialundervisningsplacering.

I en studie av Hibel, Farkas och Morgan (2010) undersökte man variabler som kunde förutsäga tilldelningen av specialpedagogiskt stöd hos amerikanska barn. Genom sina analyser fann författarna att den starkaste enskilda variabeln som kunde förutsäga fördelningen av specialpedagogiskt stöd bland eleverna är deras akademiska prestationer. Socioekonomisk ställning visade sig ha en svag eller icke-signifikant relation till stödfördelningen. Men när man inte tog elevernas prestationer med i analysen, fann man ett signifikant samband mellan familjens socioekonomiska ställning och stödfördelningen. På basis av familjens socioekonomiska ställning kunde forskarna alltså se signifikanta samband mellan hög socioekonomisk ställning och minskande sannolikhet att tilldelas specialpedagogiskt stöd. (Hibel m.fl., 2010.)

I en annan amerikansk studie gjord av Kincaid och Sullivan (2017) undersökte man om det fanns missproportionella representationer av en viss socioekonomisk grupp inom det specialpedagogiska stödet. Man fann inga tydliga samband mellan hemmens socioekonomiska ställning och vilka elever som blev tilldelade specialpedagogiskt stöd. Resultatet visade dock att barn till föräldrar med hög utbildning var mindre sannolika att få erkännande av gravare funktionsvariationer, som i sin tur skulle ge rätt till mera stödresurser. (Kincaid & Sullivan, 2017.)

Blair och Scott (2002) fann också samband mellan socioekonomisk ställning och specialpedagogisk stödfördelning. Genom sin studie konstaterade de ett samband mellan låg socioekonomisk ställning och ökad sannolikhet att bli tilldelad specialpedagogiskt stöd till följd av en inlärningssvårighet. Bland eleverna som

tilldelats specialpedagogiskt stöd, så kunde 30 % av pojkarnas och 39 % av flickornas tillgång till specialpedagogiskt stöd härledas till låg socioekonomisk ställning. Man fann också att det var större sannolikhet att pojkar blev tilldelade specialpedagogiskt stöd, vilket även Hibel, Farkas och Morgan (2002), och Koncaid och Sullivan (2017) konstaterat. Blair och Scott (2002) undersökte noggrannare könsfördelningen och de bakomliggande faktorerna, och förklarade den oproportionella könsfördelningen med att pojkar generellt oftare har inlärningssvårigheter än flickor. Författarna fann också att speciellt moderns utbildningsnivå stack ut som en av de främsta påverkande faktorerna gällande specialundervisningsplaceringar. Av de pojkar (under 12 år) som placerades i specialundervisning, hade 39 % av deras mödrar en låg utbildning. (Blair & Scott, 2002.)

Beroende på hur man definierar socioekonomisk ställning kan man välja att inkludera eller exkludera etnicitet i begreppet. Många har valt att hålla etnicitet och socioekonomisk ställning som skilda begrepp och i sin tur skilda variabler i analysen. Etnicitet och socioekonomisk ställning går dock ofta hand i hand vilket syns i flera studier. Så också i studien av Morgan m.fl. (2015). Författarna undersökte om minoriteter (mörkhyade, elever med invandrarbakgrund, amerikanska ursprungsbefolkningen) var överrepresenterade i specialundervisningen i amerikanska grundskolor. Man mätte också hur diagnostiseringen och erkännandet av funktionsvariationer jämförde sig mellan minoritetelever och vita engelsktalande elever. Resultaten motbevisade den inledande hypotesen och visade att minoritetelever har signifikant svårare att få erkännande för funktionsvariationer, såsom inlärningssvårigheter. Eftersom diagnostiseringen är ett krav för berättigande till specialpedagogiska resurser i amerikanska skolor blev minoriteteleverna utan det specialpedagogiska stöd de skulle ha behov för.

Till följd av sin etnicitet och socioekonomiska ställning var alltså minoriteteleverna underrepresenterade i specialundervisningen jämfört med vita, engelsktalande elever. Resultatet visade ytterligare att elever med lägre socioekonomisk ställning, och specifikt de familjer utan sjukförsäkring oberoende av etnicitet, hade sämre chanser att få ett erkännande för sina funktionsvariationer så som läs och inlärningssvårigheter. (Morgan m.fl., 2015). Att elever hörande till andra etniciteter än vita amerikaner har mindre chans att få specialpedagogiskt stöd har även konstaterats av Hibel m.fl. (2010)

och Kincaid och Sullivan (2017). Kincaid och Sullivan (2017) fann i sin studie att elever med asiatisk etnicitet var signifikant mindre sannolika att få specialundervisning jämfört med vita, amerikanska barn. I studien av Hibbel m.fl. (2010), kunde den ojämna stödfördelningen till viss del förklaras genom att många skoldistrikt är mycket etniskt homogena. Etniskt homogena skoldistrikt kan leda till en viss snedvridning i data, eftersom elevernas prestationsförutsättningar, och således kriterierna för stödet, varierar mellan skolorna. (Hibbel m.fl., 2010.)

När man i Skottland skulle reformera sitt specialpedagogiska stöd blev man medveten om de socioekonomiska ojämlikheterna inom skolsystemet. För att bättre kunna förstå och skapa en jämlikare skola genomförde Riddell, Stead, Weedon och Wright (2010) en studie där man närmare undersökte hur socioekonomisk bakgrund påverkade beslut och utformandet av den skotska variationen av en elevs plan för lärande eller en individuell läroplan (Co-ordinated Support Plans). Vidare ville man också undersöka om någon föräldragrupp till följd av sin socioekonomiska ställning bättre kunde utnyttja systemet, och på så sätt få bättre stöd för sitt barn. Författarnas resultat visade på att planerna som berättigar till stöd är oproportionerligt tilldelade, och att barn med högre socioekonomisk bakgrund gynnas. Även om barn som kommer från familjer med låg socioekonomisk ställning har planer för stöd (Co-ordinated Support Plans), har de betydligt mer sällan de planer för stöd de behöver, jämfört med barn från familjer med hög socioekonomisk ställning. (Riddell m.fl., 2010.)

Genom intervjuer belyste Riddell m.fl. (2010) ojämlikheterna ytterligare. En informant som kom från låg socioekonomisk bakgrund, visste inte hur hon skulle gå till väga för att få det stöd som hennes utåtagerande son tydligt behövde. Hon upplevde också att skolan körde över henne i många frågor och att hon inte fick någon hjälp. Men efter att hon fick handledning i vem hon skulle vända sig till för att kräva utredning och stöd för sin son fick sonen till slut det stöd han behövde för att klara av skolgången. En annan informant som kom från hög socioekonomisk bakgrund hade en annan upplevelse av processen. Genom sin socioekonomiska ställning hade informanten insikt i skolvärlden och förståelse för vilka krav som ställs för att hennes son som hade en diagnos inom autismspektret skulle få det stöd hon ansåg att han behövde. Informanten såg till att sonen även placerades i en skola som bättre kunde möta sonens behov, vilket var något som staden inte var villig att godkänna. Genom

att hon själv drev sin sons fall framåt och gick de rätta vägarna fick hon och sonen som de ville. Även om båda fallen löste sig till det bästa, lyfte författarna fram informanten med hög socioekonomisk ställning. Genom hennes socioekonomiska bakgrund hade hon en lättare väg att gå. Hon besatt den kunskap som krävdes för att handskas med byråkratin, och hon mötte inget motstånd från skolans sida. Informanten med låg socioekonomisk ställning mötte däremot ofta på motstånd från skolan. Först då någon tog sig tid att handleda henne i stödfrågan gjorde hon framsteg i kampen för adekvat stöd för sin son. (Riddell m.fl., 2010.)

Vårdnadshavare är en ovärderlig resurs i utformandet av stödet för elever i specialundervisning, eftersom de känner till och ser barnens behov ur ett helhetsperspektiv. För att kunna utnyttja resurserna som vårdnadshavarna besitter i utformandet av stödet inom specialundervisningen, behöver vårdnadshavarna kunna göras delaktiga. Detta görs ofta genom att lyssna till vårdnadshavarnas synpunkter om det planerade stödet. Däremot, behöver vårdnadshavarna också kunna ta del av läroplaner och dokument som berör undervisningen för deras barn. Fitzgerald och Watkins (2006) undersökte därför svårighetsgraden gällande texter i amerikanska läroplaner och styrdokument som berör vårdnadshavares rätt att påverka och ta del av sina barns specialundervisning. Studien synliggör behovet för förståeliga texter, så att föräldrar oberoende av utbildningsnivå kan förstå dem och göra välinformerade beslut om sina barns skolgång. Författarna analyserade textsvårighet, sidnummer, fonter, fontstorlekar, facktermer, tabeller och figurer i texten. Resultatet visade att 20-50 % av texterna var skrivna på en högskolenivå. Texternas nivå gör det svårt för lågutbildade föräldrar eller föräldrar som har lässvårigheter att förstå dem, eller minskar deras vilja att läsa dem. Det finns därför en risk för att dessa föräldragrupper, till följd av sin socioekonomiska ställning eller utbildning, marginaliseras och inte har samma möjlighet att påverka sina barns skolgång. På så sätt går man miste om möjligheter att bryta negativa trender som berör utbildning. Treinor (2010) poängterar också att föräldrar med hög socioekonomisk ställning och föräldrar som har större insikt i sina barns behov och specifika diagnoser, har större möjlighet att lyckas påverka undervisningen långsiktigt, jämfört med föräldrar med lägre socioekonomisk ställning.

2.3 Stödfördelning och skolprestationer

I det finska skolsystemet finns tre nivåer för stöd och lärande i grundskolan. Allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Hur dessa stödnivåer praktiskt tillämpas tas upp i läroplansgrunderna. Samtliga stödinsatser kan ges på alla nivåer och ska anpassas efter behovet och tillhandahållas så länge behovet finns. Eleven eller vårdnadshavaren kan inte vägra det stöd som specificeras i Glgu 2014. Stödet kan ges som stödundervisning, specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster och genom olika hjälpmedel. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

Genom stödet ska man enligt Glgu 2014 undvika att problemen blir långvariga och komplicerade för eleven eller elevgruppen. Lagen om grundläggande utbildning tydliggör elevens rätt till stöd genast när behovet uppstår. Ett kontinuerligt system för att följa upp elevernas lärande och skolgång är därför av stor vikt för att snabbt upptäcka behov av stöd. Ett gott samarbete mellan de berörda parterna är centralt i bedömmandet och utformandet av stödet, så att eleven inte bromsas i sin utveckling. Stödet ska om möjligt i första hand ges i elevens undervisningsgrupp, men andra arrangemang kan också bli aktuella. Besluten ska alltid grunda sig på vad som är bäst för eleven. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

Vidare tydliggörs det i Glgu 2014 hur samarbetet med hemmet ska fungera inom specialundervisningen och inom de tre stödnivåerna. Samarbetet mellan hem och skola är viktigt i alla situationer för att stödja en elevs lärande, men det får en särskild vikt då en elev är i behov av stöd. Skolpersonalen ska vara medveten om de lagar och föreskrifter som berör samarbetet med skolan och hemmet gällande elevens stöd. Vårdnadshavarna ska göras medvetna om hur stödet ser ut, vilka möjligheter det finns inom trestegsstödet, vilka möjligheter de har att påverka, hur stödet tillämpas för eleven och hur skolvardagen ser ut. Hemmet ska också aktivt uppmuntras att stödja eleven i hans lärande och skolgång för att få ett så gott resultat som möjligt av stödet. Syftet med samarbetet ska vara att handla i samförstånd med hemmet för att stöda elevens lärande och välbefinnande. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

Den första stödnivån inom trestegsstödet som gäller i den finska grundskolan enligt Glgu 2014, är det allmänna stödet. Det allmänna stödet tillämpas genom att man sätter

in handledning, stöd eller diverse pedagogiska lösningar, så att man så snabbt som möjligt kan stödja eleven och undvika att ett problem blir långvarigt. Det krävs ingen utredning för att erhålla stödet, utan stödet kan och ska tillämpas genast man finner behov för det. Stödet ska utformas och planeras i samarbete med vårdnadshavarna och skolpersonal. Det allmänna stödet kan tillämpas på många olika sätt, men dock inte genom specialundervisning och individualisering av lärokurser som ges i samband med nivåbeslut om särskilt stöd. Man kan ändå göra upp en plan för elevens lärande om man bedömer att en sådan skulle vara användbar, men i sådana fall skall den följa formen som anges för plan för elevens lärande inom den intensifierade stödnivån. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

Den intensifierade stödnivån är enligt Glgu 2014 för elever som regelbundet behöver stöd för sitt lärande eller skolgång. För att erhålla intensifierat stöd behövs en pedagogisk utredning göras. Den pedagogiska bedömningen kan resultera i en plan för elevens lärande, och utifrån den planen ska ett intensifierat stöd ges som motsvarar det individuella stödbehov som eleven har. Det intensifierade stödet ska ges då det allmänna stödet inte räcker till. Det intensifierade stödet ska därför vara en mera långsiktig lösning och skall planeras som en helhetslösning för elevens stödbehov. Inom det intensifierade stödet blir specialundervisning på deltid vanligen aktuellt som stödinsats. Andra flexibla undervisningslösningar och handledningar är också aktuella. Hemmets roll som samarbetspartner är också av stor vikt inom det intensifierade stödet, särskilt under den pedagogiska bedömningen som ligger till grund för det intensifierade stödet. I den pedagogiska bedömningen beskrivs elevens skolgång och lärande, och man diskuterar det stöd som getts i samband med det allmänna stödet samt vilka stödåtgärder och pedagogiska lösningar som skulle kunna stödja eleven framöver. Bedömningen görs av en eller flera lärare och vid behov kan sakkunniga höras med. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

Eleven bör också göras delaktig i utformandet av planen. Om eleven har andra utredningar eller habiliteringsplaner kan de användas om vårdnadshavaren ger sitt samtycke. Handläggningen av den pedagogiska bedömningen bör dokumenteras i linje med vad utbildningsordnaren har bestämt. Stödet som ges inom den intensifierade nivån ska dokumenteras skriftligt i en plan för elevens lärande. Planen för elevens lärande skall innehålla elevens lärandemål utgående från läroplanen och vilka

undervisningsarrangemang man ämnar sätta in för eleven, det vill säga vilka former av stöd eleven behöver. Planen ska också innehålla hur man följer upp och utvärderar elevens lärande och planen för elevens lärande. Syftet med planen är att den ska underlätta för lärarna i deras arbete, underlätta samarbetet och informationsutbytet mellan hem och skola samt ligga som grund för bedömandet av elevens framgångar. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

Särskilt stöd är den tredje stödnivån, och den nivå som enligt Glgu 2014 erbjuder mest individuellt anpassat stöd. Särskilt stöd erbjuds elever som inte annars kan uppnå målen för lärande och utveckling. Det särskilda stödets uppgift är att erbjuda tillräckligt stöd så att eleven kan fullgöra sin läroplikt och få en grund för fortsatta studier efter grundskolan. Inom det särskilda stödet kan alla former av stöd, handledning och specialundervisningsarrangemang erbjudas som fastställs i Glgu 2014. För att erhålla särskilt stöd krävs en viss process. Inledningsvis görs en pedagogisk utredning av utbildningsordnaren i samarbete med vårdnadshavaren. Av utredningen ska framkomma vilka framsteg eleven har gjort inom sitt lärande, hur det tidigare stödet sett ut och vilken framgång det haft. Tidigare pedagogiska bedömningar och planer för elevens lärande samt psykologiska eller medicinska utlåtanden är av stor vikt i detta utredningsskede. Utgående från resultatet av den pedagogiska utredningen gör sedan utbildningsordnaren ett skriftligt beslut om elevens behov av särskilt stöd. Beslutet kan sedan granskas igen, om elevens behov ändras. Vid beslut om särskilt stöd ska en individuell plan sammansättas för hur undervisningen ska ordnas för eleven. I den individuella planen ska det framkomma hur alla former av stöd ska se ut, samt målen för elevens lärande, utveckling och skolgång. Den individuella planen ska utformas av elevens lärare i samarbete med vårdnadshavarna och eleven, och sakkunniga kan vid behov tillkallas. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

Tidigare forskning visar att socioekonomisk ställning har en inverkan på erbjudandet av specialundervisning och eventuell specialpedagogisk placering (Hibel m.fl., 2010). En annan viktig faktor som också spelar in är skolprestationer, men den socioekonomiska ställningen kan i sin tur påverka skolprestationerna (Li m.fl., 2014; Pokropek m.fl., 2015). Morgan m.fl. (2015) lyfter fram att elevernas socioekonomiska ställning påverkar både skolprestationerna och tillgången till stöd. Beroende på

hemmens olika kultur, värderingar och förståelse och insikt i skolsystemet, har de olika utgångspunkter i skolvärlden.

Den tidigare forskningen är dock begränsad eftersom den oftast görs i regioner med stora socioekonomisk och regionala skillnader, vilket är fallet i både Morgan m.fl.:s och Hibel m.fl.:s (2015) studie. Jag vill därför genom min studie undersöka finlandssvenska skolors åk 7 och 9, för att få ett lokalt perspektiv på hur stödfördelningen påverkas av faktorerna socioekonomisk ställning och skolprestationer, samt hur socioekonomisk ställning påverkar skolprestationer. För att undersöka det har jag utarbetat tre forskningsfrågor: Hur ser stödfördelningen ut i finlandssvenska skolor årskurs 7 och 9 i utgående från elevernas skolprestationer? Hur påverkar familjens socioekonomiska ställning fördelningen av det specialpedagogiska stödet? Och hur påverkar socioekonomisk ställning skolprestationerna?

3 Metod

I metodkapitlen redogör jag för hur jag gått tillväga gällande insamling, bearbetning och analys av datamaterialet. Forskningsetiska aspekter behandlas i slutet av kapitlet. Allra först beskrivs forskningsfrågorna mera ingående.

3.1 Formulering av forskningsfrågor

Avhandlingens syfte är att undersöka hur specialundervisningen i finlandssvenska skolor årskurs 7 och 9 fördelas utgående från elevernas skolprestationer och hur familjens socioekonomiska ställning påverkar fördelningen av specialpedagogiskt stöd. Utgående från avhandlingens syfte har tre forskningsfrågor formulerats:

1. Hur påverkar elevernas socioekonomiska ställning deras skolprestationer i åk 7 och 9?
2. Hur påverkar elevernas socioekonomiska ställning fördelningen av det specialpedagogiska stödet i åk 7 och 9?
3. Hur påverkar elevernas skolprestationer fördelningen av det specialpedagogiska stödet i åk 7 och 9?

För att få svar på första forskningsfrågan vill jag undersöka hur elevernas socioekonomiska ställning påverkar deras skolprestationer. Tidigare forskning antyder att hemmets socioekonomiska ställning påverkar skolprestationerna (Pokropek, Borgonovi, & Jakubowski, 2015), det är därför intressant att se om liknande påverkan finns i Svenskfinland. Vidare är det intressant att undersöka om den socioekonomiska ställningen har någon inverkan på fördelningen av det specialpedagogiska stödet, vilket undersöks genom den andra forskningsfrågan. I forskningsfråga tre vill jag undersöka hur skolprestationerna påverkar fördelningen av det specialpedagogiska stödet. Genom mina forskningsfrågor vill jag undersöka hur dessa variabler, skolprestationer och socioekonomisk ställning, är avgörande för hur det specialpedagogiska stödet fördelas i finlandssvenska skolor åk 7 och 9.

3.2 Val av forskningsperspektiv

I min avhandling har jag valt att gå in för en kvantitativ forskningsstrategi. Den kvantitativa forskningsstrategin används för att analysera siffror och uppgifter som kan betecknas med siffror (Eliasson, 2013). Eliasson vidareutvecklar begreppet kvantitativ forskningsstrategi som hela arbetet med en kvantitativ studie. Datainsamlingsmetoden för kvantitativ forskning är vanligtvis enkäter och intervjuundersökningar eller en kombination av de båda. Fördelen med enkäter är enligt Ejvegård (2003) att man når ut till en bredare mängd.

Eliasson (2013) lyfter också upp att kvantitativ metod är bra för att effektivt kunna säga något om större grupper, samt att kvantitativa metoder är den lämpligaste för att mäta hur utbredda de mätta förhållandena och attityderna är inom den undersökta gruppen. En annan fördel med kvantitativa analysarbeten är att det är relativt snabba att genomföra. Därtill tar datamaterialet inte skada om en analys skulle misslyckas, det är då bara att prova på nytt.

3.3 FRAM-Projektet

All data som används i min avhandling har samlats in i samband med forskningsprojektet *Ungdomars välbefinnande och kunskap i framtidens samhälle* (FRAM). FRAM-projektet inleddes höstterminen 2016 och är en fyraårig accelererad longitudinell studie som ämnar samla in både kvalitativa och kvantitativa data. FRAM-projektet har som syfte att undersöka sambandet mellan kunskap och välbefinnande samt vilket inflytande dessa har på akademiska utfall hos finlandssvenska ungdomar från årskurs sju till andra stadiet. Projektet granskar också hur stödfunktionerna i skolan fungerar och hur de hjälper elever med såväl akademiska prestationer som elevers välbefinnande. Forskningen bedrivs av Åbo akademi, fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier och dess samarbetspartners Regionförvaltningsverkets svenska enhet för bildningsväsendet, Utbildningsstyrelsen och Föregångarna.

Under projektet samlas mångsidig information om eleverna in. Eleverna gör läs- och matematiktest och svarar i ett frågeformulär om bland annat skolengagemang, intresse

för matematik och läsning, skoltrivsel och framtida studiedrömmar. Bakgrundsuppgifter om eleverna samlas in från deras vårdnadshavare. Skolorna skickar in uppgifter om elevernas vitsord i matematik och modersmål samt information om vilka elever som får specialpedagogiskt stöd. Angående det specialpedagogiska stödet så anges på vilken nivå stödet ges, och i vilket eller vilka ämnen. Vidare görs också intervjuer med lärare, elevvårdspersonal och elever för att undersöka hur stödfunktionerna och specialundervisningen fungerar i skolan och för att ge en djupare förståelse

3.4 Respondenter och undersökningens genomförande

Data jag tagit del av från FRAM-projektet kommer från fem finlandssvenska skolor. Geografiskt är två skolor belägna i huvudstadsregionen, två i Österbotten och en i Östra Nyland. Pilotundersökningar för frågeformuläret och testerna utfördes hösten 2016. Hösten 2016 utfördes också den första mätningen och då svarade eleverna på enkätfrågor om bland annat deras hembakgrund, attityder till matematik och läsning, skolengagemang, framtidsutsikter, välmående och personliga egenskaper. Vårdnadshavarna och skolorna skickade då också in de bakgrundsuppgifter som de ansvarade för. Våren 2017, hösten 2018 och våren 2019 görs också nya datainsamlingar och återuppföljningar. Jag kommer använda data från hösten 2016. Totalt ingår material av 1083 respondenter (N). Av respondenterna valde 526 svarsalternativet *pojke* och 557 respondenter valde svarsalternativet *flicka*. Bortfall redogörs för alla mätinstrument i tabellen för deskriptiv statistik. Datainsamling och kodningen har gjorts av forskningsassistenter och tidigare studeranden, så jag har fått ta del av redan sammanställt material.

3.5 Mätinstrument

I min studie ingår tre mätinstrument, socioekonomisk ställning, skolprestationer och specialpedagogiskt stöd. Här nedan förklaras hur mätinstrumenten konstrueras.

3.5.1 Socioekonomisk ställning

I enkäten har eleverna uppgett vårdnadshavarnas utbildning och nuvarande yrke. Utbildning och yrke har båda kodats i en skala från 1–3 (bilaga 1.). Medelvärden av dessa två värden utgör variabeln för elevens socioekonomiska ställning (SES). Om det bara finns information på den ena variabeln har SES bestämts utifrån den variabeln. Ofullständiga eller svårtydda svar har inte fått något värde.

3.5.2 Skolprestationer

Skolprestationer har operationaliserats med elevernas skolvitsord i matematik, som forskningsassistenterna samlat in i samarbete med skolorna. Vitsorden varierar mellan 4 till 10, där 10 är det högsta vitsordet. De elever som har en individuell läroplan har kodats med vitsordet 4, eftersom de inte följer läroplanens angivelser för lärandemål och vitsord.

3.5.3 Specialpedagogisk stödfördelning

Variabeln specialundervisning har skapats utgående från om eleverna fått intensifierat eller särskilt stöd i matematik och/eller i modersmål och litteratur. Intensifierat stöd i något av ämnena ger 1p, medan särskilt stöd ger 2p. Värdena i variabeln varierar således mellan 0 och 4.

3.6 Deskriptiv statistik

Deskriptiva värden för variablerna socioekonomisk ställning, skolprestationer och specialpedagogisk stödfördelning syns i tabell 1. En variabel anses normalfördelad om värdet för snedhet och toppighet är mellan -1 och 1 (Djurfeldt, Larsson, & Stjärnhagen, 2013). I tabellen nedan framgår att alla variabler förutom specialpedagogisk stödfördelning är normalfördelade. Detta kan bero på att antalet elever som får specialundervisning är få till antalet jämfört med det totala samplet, men dess inverkan på resultatet diskuteras närmare i resultatdiskussionen.

Tabell 1.

Deskriptiva värden för skolprestation, specialpedagogisk stödfördelning och socioekonomisk ställning.

Variabel	<i>N</i>	<i>M</i> (<i>SD</i>)	Snedhet	Toppighet	Antal bortfall	Bortfall (%)
Skolprestationer	986	7,86 (1,28)	-0,65	0,21	161	16,32
Specialpedagogisk stödfördelning	1079	0,17 (0,59)	3,86	14,52	68	6,30
Socioekonomisk ställning	926	2,33 (0,57)	-0,38	-0,96	221	23,87

3.7 Bearbetning och analys av data

Till bearbetningen av det kvantitativa datamaterialet har jag använt *IBM SPSS Statistics 24*. För att undersöka samband mellan variablerna har jag använt mig av korrelationsanalyser. Eftersom alla variabler inte var normalfördelades använde jag mig av Spearman's rho rangkorrelationskoefficient. Spearman's rho mäter styrkan hos ett stigande eller sjunkande samband mellan två variabler och används då datamaterialet inte är normalfördelat (Elliot & Woodward, 2007). För att svara på forskningsfrågorna har jag använt mig av linjära regressionsanalyser.

Tabell 2.

Spearman's rho korrelationskoefficient för alla variabler.

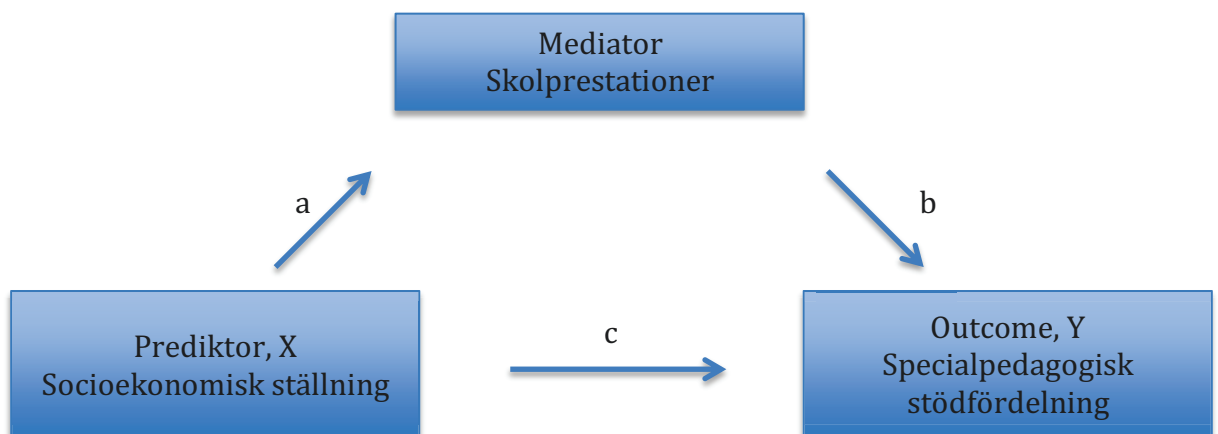
Variabler	1.	2.	3.
1. Socioekonomisk ställning	1		
2. Specialpedagogisk stödfördelning	-0,090**	1	
3. Skolprestationer	0,203**	-0,320**	1

** Korrelationen är signifikant på 0,01-nivån

Ur tabellen kan man utläsa att alla korrelationer mellan variablerna är signifikanta. Korrelationen mellan socioekonomisk ställning och specialpedagogisk stödfördelning ($r = -0,090$) är en svag korrelation, som innebär att om den socioekonomiska ställningen stiger, så sjunker specialundervisningstilldelningen. Korrelationen mellan socioekonomisk ställning och skolprestationerna ($r = 0,203$) visar på en svag positiv korrelation, som innebär om den socioekonomiska ställningen stiger, så stiger också skolprestationerna. Slutligen visar korrelationen mellan skolprestationerna och specialpedagogisk stödfördelning ($r = -0,320$) ett moderat negativt samband, som innebär att då skolprestationerna sjunker, så ökar tilldelningen av specialpedagogiskt stöd.

Eftersom alla korrelationssamband var signifikanta kan man gå vidare med en regressionsanalyserie (stiganalys) enligt Baron och Kennys (1986) modell. Mediering handlar om att man kan förklara sambandet mellan två variabler genom sambandet till en tredje variabel (Field, 2013). Genom denna metos kan man undersöka om variabeln

skolprestationer kan mediera effekten av socioekonomisk ställning på den specialpedagogiska stödfördelningen. Medieringsanalysen inleds med att göra en bivariat regressionsanalys, i mitt fall med socioekonomisk ställning som oberoende variabel och specialpedagogisk stödfördelning som beroende variabel. Genom analysen fick jag fram den direkta sambandseffekten mellan variablerna X och Y. I medieringsanalysens nästa steg görs en bivariat regressionsanalys med socioekonomisk ställning som oberoende variabel och skolprestationer som beroende variabel. För att vidare undersöka medieringen gjordes en multipel regressionsanalys där den beroende variabeln är specialpedagogisk stödfördelning och socioekonomisk ställning och skolprestationer är oberoende variabler. Mediering anses förekomma om den direkta effekten mellan X och Y sjunker då man inför mediators, i detta fall skolprestationer. Perfekt mediering förekommer då mediators slår ut effekten och signifikansen av den ursprungliga prediktorn (Field, 2013). I figur 1 finns en grafisk representation av medieringsmodellen.



Figur 1. En grafisk representation av medieringsmodellen.

Field (2013) För att bättre kunna tolka medieringen bör den indirekta effekten räknas ut. Den indirekta effekten fås av att multiplicera *a*- och *b*-stigarnas standardiserade

betaeffekt. För att kunna fortsätta med Sobels test för att avgöra den indirekta effektens signifikans bör man också räkna ut den ostandardiserade indirekta effekten, vilket görs genom att multiplicera a - och b -stogens ostandardiserade betakoefficienter.

För att undersöka den indirekta effektens styrka och signifikans kan Sobels test användas. I beräkningarna av Sobels test används den ostandardiserade indirekta effekten samt koefficienternas standardfel (s_a och s_b). Den indirekta effektens signifikans (z) räknas med formeln $z = ab/\sqrt{(b^2 s_a^2 + a^2 s_b^2)}$. (Baron & Kenny, 1986, s. 1177). Om $z > 1,96$ är den indirekta effekten signifikant ($p < 0,05$).

3.8 Kvalitetskriterier

Kvalitetskriterier för tillförlitlig och trovärdig forskning och forskningsetiska aspekter, samt hur de beaktas i min undersökning, presenteras som följande.

3.8.1 Validitet och reliabilitet

Forskningsbegreppet validitet tar sin grund i undersökningens trovärdighet. Eliasson (2013) förtydligar validiteten med att beskriva att den svarar på om undersökningen verkligen är sanningsenlig. Undersöker vi faktiskt det vi gått ut för att undersöka, eller för vi osanningar? Ejvegård (2003) lyfter fram vikten av att också ha tydliga mått och mätmetoder så att alla vet vad måttet står för. Eliasson (2013) fortsätter med att förutsättningarna för att uppnå hög validitet i undersökningar är att man utgår från sin frågeställning och arbetar för att svara för på den. Eftersom frågeställningen ligger som grund för undersökningen, är det av högsta vikt att den är tydlig och välgenomtänkt.

Hög validitet ställer också krav på ens data. Man bör försäkra sig att datamaterialet respondenterna anger är trovärdigt insamlat och att det de anger faktiskt är sant. Datamaterialet i min undersökning är till stor del enkätsvar ifyllda av elever, varpå jag inte kan garantera dess totala sanning eller objektivitet i svaren. Övrig datainsamling

och insamlingsmetoder har skett i FRAM-projektets regi. Variablerna specialpedagogisk stödfördelning och skolprestationer har samlats in av FRAM-projektets forskningsassistenter direkt från skolorna, vilket höjer reliabiliteten hos variablerna eftersom inte respondenterna själva kunnat fylla i felaktiga svar.

Enligt Ejvegård (2003) anger reliabilitet hur tillförlitliga och välanpassade de är för studien i fråga. I valet av mina mätinstrument har jag därför valt de som är mest lämpliga för att på basis av mitt syfte svara på de forskningsfrågor som utformats. Eliasson (2013) lyfter fram att en studies reliabilitet bestäms utgående från hur och hur noggrant mätningarna genomförs. Genomförandets noggrannhet och objektivitet är av högsta vikt eftersom hög reliabilitet innebär att man när som helst ska kunna återskapa mätningarna och nå samma resultat.

3.8.2 Etiska aspekter

Humanforskningens två etiska hörnstenar är enligt Olsson & Sörensen (2011) värdet av ökad kunskap och upprätthållandet av individens handlingsfrihet och integritet. Det grundläggande dokument med etiska riktlinjer gällande humanforskning är Helsingforsdeklarationen, vars aktuella version antogs år 2000 i Edinburgh. I deklarationen tas de viktigaste forskningsetiska aspekterna upp, bland annat att forskaren bör vara kompetent och väl beläst inom området hen bedriver sin forskning inom, samt att forskningen ska kunna motiveras så att det anses vara berättigat att engagera respondenterna. (Olsson & Sörensen, 2011.) Dahmström (2011) lyfter fram de grundläggande identitetsskyddskraven som gäller för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. De fyra huvudkraven är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. Eftersom jag i min studie har tagit del av FRAM-projektets data, har jag således inte haft någon kontakt med respondenterna. Man har inom FRAM-projektet informerat de minderåriga respondenternas vårdnadshavare om projektet, bitt om forskningstillstånd varpå de som nekat tagits bort från samplet. För att garantera konfidentialitetskravet har respondenterna fått ett ID-nummer, så att någon enskild individ inte ska kunna identifieras. Nyttjandekravet har också beaktats i min undersökning, och onödig

exposition av respondenterna har undvikits genom att jag inte haft tillgång till annat datamaterial än det som varit väsentligt för mina analyser. Under arbetsprocessens gång har jag hela tiden hållit mig till god akademisk och forskningsetisk metod.

4 Resultat

I detta kapitel presenteras studiens resultat. Resultaten presenteras och tydliggörs med hjälp av figurer och tabeller. I slutet av kapitlet finns en kort sammanfattning av resultaten.

4.1 Hur stödet fördelas och hur hemförhållandena påverkar möjligheterna till stödet och skolprestationerna

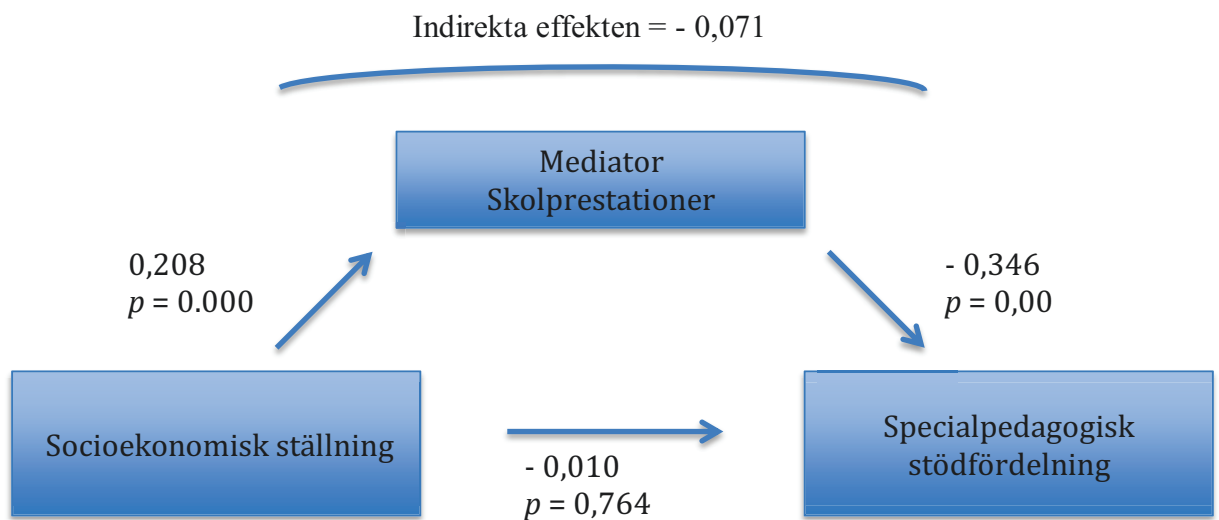
Efter att inledande korrelationsanalyser gjordes och signifikanta samband mellan variablerna bekräftats, gick jag in för en medieringsanalys för att svara på forskningsfrågorna. Medieringsanalysen inleddes med regressionsanalyserna för att undersöka de direkta effekterna mellan variablerna. Sedan undersöktes den indirekta effekten av socioekonomisk ställning (SES) via skolprestationer, för att se om den variabeln bättre kan förklara hur det specialpedagogiska stödet (SPEC) fördelas i finlandssvenska skolor i åk 7 och 9.

Alla forskningsfrågor besvaras genom medieringsanalysen. *Hur påverkar familjens socioekonomiska ställning fördelningen av det specialpedagogiska stödet i åk 7 och 9?* ^[L]_[SEP] *Hur påverkar elevernas socioekonomiska ställning deras skolprestationer i åk 7 och 9? Hur påverkar elevernas skolprestationer stödfördelningen i åk 7 och 9?* I tabell 3 rapporteras regressionsanalysens standardiserade och ostandardiserade koefficienter.

Tabell 3.

Resultat av direkta regressionsanalyser

	Ostandardiserad		Standardiserad		<i>t</i>	<i>p</i>
	B	Standardfel	koefficient	koefficient		
Socioekonomisk ställning	-0,082	0,031	-0,087		-2,644	0,008
Skolprestationer	-0,150	0,014	-0.346		-10,565	0.000
a. beroende variabel, specialpedagogisk stödfördelning						
Socioekonomisk ställning	0,445	0,072	0,208		6,221	0.000
a. beroende variabel, skolprestationer						



Figur 2. Resultat av medieringsanalysen.

I figur 2 syns resultatet av den multivariata regressionsanalysen. Figuren visar de standardiserade regressionskoefficienterna och deras signifikans för variablerna i medieringsmodellen. Som figur 2 visar, är den standardiserade

regressionskoefficienten mellan *socioekonomisk ställning* och *specialpedagogisk stödfördelning* inte längre signifikant då man tar med effekten av skolprestationer ($\beta = -0,010, p = 0,764$). Däremot är regressionskoefficienten mellan *socioekonomisk ställning* och *skolprestationer* signifikant ($\beta = 0,208, p = 0,000$), och likaså mellan *skolprestationer* och *specialpedagogisk stödfördelning* ($\beta = -0,346, p = 0,000$), när man kontrollerar medieringen genom skolprestationer. Den standardiserade indirekta effekten är $0,208 \times -0,346 = -0,071$.

För att räkna ut den indirekta effektens signifikans används Sobels test, och i testet används de icke standardiserade värdena $z = -0,15 \times 0,445 / \sqrt{(0,014^2 \times 0,445^2 + 0,072^2 \times 0,15^2)}$. Resultatet blev $z = -5,35$. Eftersom effekten mellan *socioekonomisk ställning* och *specialpedagogisk stödfördelning* tappade sin signifikans då man tog med *skolprestationer* som mediator, handlar det om full mediering. SES har alltså en svag negativ indirekt effekt på SPEC som är signifikant eftersom ($p < 0,05$) då $z > 1,96$ eller då $z < -1,96$.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det finns direkta signifikanta effekter mellan alla enskilda variabler *socioekonomisk ställning* – *specialpedagogisk stödfördelning*, *socioekonomisk ställning* – *skolprestationer* och *skolprestationer* – *specialpedagogisk stödfördelning*. Men då man tar alla variabler med i beaktandet av hur det specialpedagogiska stödet fördelas i finlandssvenska skolor åk 7 och 9, medieras effekten av den socioekonomiska ställningen genom skolprestationerna. Detta betyder att lägre socioekonomisk ställning leder till lägre skolprestationer, vilket i sin tur ökar sannolikheten för att eleven erhåller specialundervisning. Den avgörande variabeln för om man får specialundervisning i finlandssvenska skolor i åk 7 och 9, är således skolprestationer.

5 Diskussion

I detta kapitel ingår resultatdiskussion och metoddiskussion. I resultatdiskussionen behandlas studiens resultat utgående från forskningsfrågorna och i förhållande till tidigare forskning. Metoddiskussionen behandlar datainsamlingen inom FRAM-projektet, och bearbetningen och analysen av datamaterialet. I slutet av kapitlet presenteras slutsatserna av min avhandling och förslag till framtida forskning diskuteras.

5.1 Resultatdiskussion

Syftet med denna studie är att undersöka faktorer som påverkar hur det specialpedagogiska stödet fördelas i finlandssvenska skolor åk 7 och 9. Resultaten visar att den faktor som är avgörande för vilka elever som får specialundervisning i finlandssvenska skolor åk 7 och 9 är elevernas skolprestationer. Resultaten visade dock att det fanns signifikanta direkta effekter mellan alla variabler då man såg på variablerna en i taget, socioekonomisk ställning – specialpedagogisk stödfördelning, socioekonomisk ställning – skolprestationer, och skolprestationer – specialpedagogisk stödfördelning. Genom medieringsmodellen kom det dock fram att socioekonomisk ställning har en indirekt effekt på den specialpedagogiska stödfördelningen.

5.1.1 Socioekonomiska ställningens inverkan på skolprestationer och specialpedagogisk stödfördelning

Avsikten med forskningsfråga två och tre var att ta reda på hur socioekonomiska ställning inverkar på skolprestationerna och den specialpedagogiska stödfördelningen. Den socioekonomiska ställningens inverkan på skolprestationerna är svagt positiv. Resultatet var också väntat, eftersom flera tidigare forskningsresultat också visat på positiva samband mellan socioekonomisk ställning och skolprestationer (Li m.fl., 2014; Pokropek m.fl., 2015). Forskning gjord utgående från PISA-resultat har dock visat att Finland och de övriga nordiska länderna genom sin välfärdsmodell bättre kan erbjuda en jämlik undervisning där socioekonomisk ställning inte påverkar skolgången

i lika stor grad (OECD, 2018; Pokropek m.fl., 2015). Det kan förklara att sambandet endast var svagt i min studie.

Mätinstrumentet *socioekonomisk ställning* byggs i min studie upp på uppgifter om elevernas boende, deras föräldrars arbete och utbildningsnivå. För att bättre kunna förklarar mitt resultat av sambandet mellan socioekonomisk ställning och skolprestationer, skulle det ha varit intressant att ha en djupare bild av deras socioekonomiska hemförhållanden. Enligt tidigare forskning som hade mera ingående mätinstrument (Geckova m.fl., 2010; Li m.fl., 2014; OECD, 2018; Pokropek m.fl., 2015), kan den socioekonomiska ställningens inverkan på skolprestationerna förklaras genom att familjer med hög socioekonomisk ställning har bättre möjligheter att erbjuda hemmiljöer som leder till bättre akademisk utveckling. Barn som inte erbjuds liknande möjligheter i hemmen utvecklas inte i sin tur lika snabbt akademiskt, vilket märks på skolprestationerna. Pokropek m.fl. (2015) fann att barn från familjer som erbjudit möjlighet till pedagogiska och kulturella undervisningsmöjligheter hade ett försprång i skolan och presterade således bättre än elever som inte haft samma stimuli i hemmet. OECD:s rapport (2016a) med PISA-mätningar från 2015, visade att elever från låg socioekonomisk bakgrund hade signifikant lägre skolprestationer under grundskoletiden. Liksom i tidigare forskning pekar även resultaten i min studie på att man bör vara extra uppmärksam med elever med låg socioekonomisk ställning. Att helt komma bort från den socioekonomiska effekten på skolprestationer är kanske omöjligt, men genom vara observant och arbeta förebyggande kan man arbeta för en mera jämlik utgångspunkt för eleverna.

Tanken med att undersöka den socioekonomiska ställningens effekt på den specialpedagogiska stödfördelningen, var att undersöka om och hur hemmets socioekonomiska ställning påverkar möjligheterna till specialpedagogisk undervisning. Resultatet från min studie visade på ett svagt negativt samband mellan socioekonomisk ställning och specialpedagogisk stödfördelning. Resultatet var inte överraskande eftersom majoriteten av tidigare forskning har visat på negativa samband mellan socioekonomisk ställning och specialpedagogisk stödfördelning.

Tidigare forskning gjord av Blair och Scott (2002) och Hibel m.fl. (2010), visade på ett samband mellan socioekonomisk ställning och specialpedagogisk stödfördelning.

Elever från låg socioekonomisk bakgrund var mera representerade i specialundervisningen. Eleverna från låg socioekonomisk bakgrund var också mera sannolika att få erkännande för inlärningssvårigheter eller få en annan diagnos som i sin tur berättigade till specialundervisning. Elever som i sin tur kom från hög socioekonomisk ställning var mindre representerade i specialundervisningen, samtidigt som de också hade det svårare att få erkännandet av inlärningssvårigheter eller få en annan diagnos som i sin tur berättigade till specialundervisning. Resultat från tidigare forskning stämmer överens med mina resultat: om den socioekonomiska ställningen är lägre, har man större chans att få specialundervisning och erkännande av stödbehov som berättigar specialundervisning. Kincaid och Sullivan (2017) fann inga direkta samband mellan socioekonomisk ställning och specialpedagogisk stödfördelning i sin studie. Däremot visade det sig att elever från hög socioekonomisk ställning hade svårare att få erkännandet av stödbehov och diagnos (Kincaid & Sullivan, 2017). Även deras resultat stöder således mitt resultat om att högre socioekonomisk ställning leder till mindre specialundervisning.

Även om det finns ett svagt negativt samband mellan socioekonomisk ställning och specialpedagogisk stödfördelning, så påverkar den socioekonomiska ställningen den specialpedagogiska stödfördelningen genom den indirekta effekten i medieringsmodellen (se figur 2). Det finns ett positivt samband mellan socioekonomisk ställning och skolprestationer, vilket innebär att en elev med hög socioekonomisk ställning generellt har högre skolprestationer. Det i sin tur leder till att elever med hög socioekonomisk ställning har mindre behov av specialpedagogisk stöd. Å andra sidan så har elever med låg socioekonomisk ställning generellt lägre skolprestationer, vilket i sin tur leder till större behov av specialpedagogisk stöd. Genom medieringsmodellen ser man alltså den indirekta effekten av socioekonomisk ställning och skolprestationerna på den specialpedagogiska stödfördelningen.

Det finns också forskning som motsäger sig mitt resultat. Morgan m.fl. (2010) fann att elever från låg socioekonomisk bakgrund och med minoritetsetnicitet var disproportionellt representerade i specialundervisningen i amerikanska skolor. Elever med särskilt låg socioekonomisk ställning, oberoende etnicitet, var väldigt underrepresenterade i specialundervisningen. Denna elevgrupp hade också mycket svårt att få erkännandet av inlärningssvårigheter eller annan diagnos som skulle ha

berättigat specialundervisning. Den motstridiga skillnaden mellan Morgan m.fl.:s, (2015) och mitt resultat kan dock förklaras som följd av den nordiska välfärden och det finländska skolsystemet. Genom att man i det finska skolsystemet inte kräver diagnoser för att ge specialpedagogiska resurser, diskrimineras inte elever med låg socioekonomisk ställning i lika stor utsträckning. Jämlikheten säkras också genom att utredningen av inlärningssvårigheter eller annan funktionsvariation inte knuten till privata sjukförsäkringar eller familjens möjlighet att betala för dem, vilket är något som Morgan m.fl. (2015) angav som den bidragande faktor till deras resultat.

5.2.2 Skolprestationen som den avgörande faktorn för specialpedagogisk stödfördelning

Genom undersökningens resultat kan man konstatera att skolprestationer har den starkaste effekten på hur det specialpedagogiska stödet fördelas. Skolprestationerna medierar fullt effekten av socioekonomisk ställning på den specialpedagogiska stödfördelningen. Detta innebär att de egentliga skolprestationerna är avgörande för vem som får specialundervisning. Hibel m.fl. (2010) fann också liknande resultat i deras studie. Ur deras resultat framgick även att det finns signifikanta samband mellan socioekonomisk ställning och den specialpedagogiska stödfördelningen, men likt i mitt resultat så försvinner effekten av den socioekonomiska ställningens inverkan då man tar med skolprestationer i analysmodellen. Resultatet är glädjande eftersom det styrker bilden av det finländska skolsystemet som ett jämlikt system, där de som faktiskt är i behov av extra stöd i undervisningen får det. Resultatet stöder också den tes som Pokropek m.fl. (2015) hade om sitt resultat då de undrade varför de nordiska länderna lyser med sin frånvaro i PISA-statistik gällande socioekonomiska ställningens inverkan på skolprestationer.

Genom mina resultat och tidigare forskning (Blair & Scott, 2002; Hibel m. fl., 2010) ser man en intressant trend. Vare sig den socioekonomiska ställningen medieras genom skolprestationer eller ej, så är det elever som kommer från en bakgrund med låg socioekonomisk ställning i hemmet som får och är i behov av specialundervisning. I min och andra forskares resultat (Li m.fl., 2014; Pokropek m.fl., 2015) framgår

tydliga samband mellan socioekonomisk ställning och skolprestationer, där den socioekonomiska ställningen bidrar till en allt mer ojämlik utgångspunkt. Även om resultatet i medieringsanalysen visar att det är de faktiska skolprestationerna som är avgörande för stödfördelningen, så kvarstår dilemmat att skolprestationerna till stor del påverkas av elevernas socioekonomiska bakgrund. Trenden är skrämmande eftersom det verkligen lyfter fram vikten av hemmets inverkan på barnens akademiska utveckling och framtid.

5.3 Metoddiskussion

Som alla studier har även min studie styrkor och svagheter. Styrkorna i min studie har varit att jag enligt goda forskningsprinciper enligt Eliasson (2013), utformat syfte och forskningsfrågor så tydligt och avgränsande som möjligt för att undvika oklarheter. Jag har också noggrant beskrivit tillvägagångssätt för bearbetning och analyser av datamaterialet, samt beskrivit hur mätinstrumenten konstruerats. Det finns dock ett par aspekter som sänker min studies reliabilitet, validitet och generaliseringsbarhet, och dessa diskuteras i metoddiskussionen.

Datamaterialet som jag tagit del av kommer från FRAM-projektet. Skolorna, respondenterna och vårdnadshavarna har blivit informerade om projektet och till vad informationen används. De har också blivit informerade om hur datamaterialet behandlas: att det behandlas konfidentiellt så att inga deltagare, elever, klasser, familjer eller skolor kan identifieras från det insamlade materialet. Av de elever som information har samlats in har alla vårdnadshavare gett samtycke till forskningstillstånd. Dahmström (2011) betonar vikten av att alla respondenter ska informeras om datainsamlingen och dess användningsområde och att samtycke till forskningstillstånd är ett måste. Eftersom datainsamling har skett i FRAM-projektets regi har jag inte kunnat påverka eller tolka datamaterialet, vilket enligt Eliasson (2013) ökar trovärdigheten för mitt datamaterial. Att jag också tagit del av redan tidigare sammanställda mätinstrument, gör min studie lättare att återskapa.

Datamaterialet som använts till utformandet av två av de mätinstrument jag använde, *skolprestationer* och *specialpedagogisk stödfördelning*, samlades in i samarbete mellan skolorna och forskningsassistenterna. Detta ökar också trovärdigheten för min studie, eftersom man då inte behöver förlita sig på elevernas självrapportering och att de svarat sanningsenligt och objektivt. Datamaterialet som operationaliserats till mätinstrumentet *socioekonomisk ställning* har eleverna själva rapporterat i form av enkätsvar (bilaga 1), vilket innebär att man inte helt kunnat garantera att eleverna svarat objektivt och sanningsenligt. Mätinstrumentet var heller inte så djupgående, vilket ger en relativt ytlig bild av socioekonomisk ställning. Mätinstrumentet specialpedagogisk stödfördelning bör också granskas. Till följd av att antalet som får någon form av specialundervisning inte är så stort, i jämförande med det totala antalet respondenter i FRAM-projektet, så är variabeln specialpedagogisk stödfördelning inte normalfördelad. Detta framkommer i deskriptiv statistik, kapitel 3.6 (se tabell 1).

5.4 Slutsatser och förslag på framtida forskning

Utgående från avhandlingens syfte behandlas faktorerna socioekonomisk ställning och skolprestationer, och deras påverkan på hur det specialpedagogiska stödet fördelas i finlandssvenska skolor i åk 7 och 9. Eftersom alla individer och familjesituationer är olika, är det inte rättvist att dra slutsatser som skulle generalisera alla elever, deras behov och deras orsaker till specialundervisning. Att komma från en hög socioekonomisk bakgrund garanterar inte att hemmet är stödjande och fyllt med kulturella och pedagogiska undervisningsmöjligheter. Likaså utesluter inte en låg socioekonomisk bakgrund liknande möjligheter i hemmet. Skolprestationer är också mycket individuellt bundna och kan inte alltid härledas till ens socioekonomiska bakgrund. Variationer i elevers förutsättningar är ett faktum, och man bör ha detta i åtanke då man läser studien. Inget är svart och vitt.

Resultatet visade dock att skolprestationer är den faktor som påverkar vem som får specialundervisning. Resultatet visade att ju lägre skolprestationer, desto sannolikare är det att få specialundervisning. Detta stöder bilden av det finska skolsystemet som rättvist och jämlikt. Socioekonomisk ställning visade sig dock påverka skolprestationerna signifikant. Men skolprestationerna medierar fullständigt den socioekonomiska direkta effekten och dess signifikans på hur specialundervisningsresurserna fördelas. Detta betyder i praktiken att även om ens socioekonomisk ställning påverkar ens skolprestationer, så medieras den socioekonomiska ställningens påverkan på stödfördelningen genom skolprestationerna. Så det är det inte de socioekonomiska faktorerna som påverkar stödfördelningen, utan det är elevernas faktiska skolprestationer som förklarar hur och vem som får specialundervisning.

Studiens största svaghet är antalet respondenter, särskilt inom variabeln specialpedagogisk stödfördelning. Så för att få ett mera tillförlitligt resultat vore det relevant med framtida studier som skulle genomföras med större antal respondenter särskilt inom den variabeln. I min studie var variabeln socioekonomisk ställning relativt begränsad, eftersom den endast byggs upp av boende, föräldrars utbildning och yrke. I framtida studier skulle det vara intressant att genomföra en finländsk studie

med en mera ingående variabel för socioekonomisk ställning, likt i studierna av Pokropek m.fl. (2015) och OECD (2018). Utgående från det kunde man undersöka hur de socioekonomiska hemförhållandena mera i detalj påverkar skolprestationerna, och i sin tur stödfördelningen. Ur ett finlandssvenskt perspektiv skulle det också vara intressant att undersöka om det finns regionala skillnader i hur socioekonomisk ställning påverkar skolprestationer och specialpedagogisk stödfördelning.

Studien bidrar till en ökad förståelse för sambandet mellan socioekonomisk ställning, skolprestationer och specialpedagogisk stödfördelning i finlandssvenska skolor. Hur rättvis och jämlik fördelningen av det specialpedagogiska stödet är ger en fingervisning för hur väl trestegsstödet och det finska skolsystemet fungerar. Att bättre förstå hur faktorer såsom socioekonomisk ställning och skolprestationer påverkar specialpedagogisk stödfördelning, gör att man kan se hur specialundervisningsresurserna fördelas, och att de som är i behov av stöd faktiskt får det. Att stödfördelningen fungerar på ett rättvist och jämlikt sätt bidrar till en mer jämlik skola och ett mer jämlikt samhälle.

Finlands PISA-resultat har de senaste testtillfällena fallit aningen i rang jämfört med övriga OECD länder. Finlands resultat gällande jämlika utbildningsmöjligheter är ändå stabilt, vilket är något som min studies resultat också visar på. Finland rankar fortfarande bland de högsta bland OECD-länderna då det gäller att erbjuda jämlika utbildningsmöjligheter. (OECD 2018.) Även om situationen ser bra ut nu bör vi aktivt arbeta för att läget inte skall förvärras. För en mer jämlik skola bör politiker agera långsiktigt och bevilja tillräckliga resurser för utbildning och forskning, så att vi också i framtiden kan stoltsera med jämlika förutsättningar i grundskoleutbildningen och ett av världens bästa skolsystem.

Källor

American Psychological Association. (2018). *Socioeconomic Status*. Hämtad 6 november 2018, från <https://www.apa.org/pi/ses/resources/publications/education.aspx>

Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research. Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, *51*(6), 1173–1182. Hämtad 3 maj 2019, från <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.169.4836&rep=rep1&type=pdf>

Blair, C. & Scott, G. (2002). Proportion of LD Placements Associated with Low Socioeconomic Status. Evidence for a Gradient? *The Journal of Special Education*, *36*(1), 14–22. Hämtad 13 november 2018 från, <https://journals-sagepub-com.ezproxy.vasa.abo.fi/doi/pdf/10.1177/00224669020360010201>

Dahmström, K. (2011) *Från datainsamling till rapport. Att göra en statistisk undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Djurfeldt, G., Larsson, R. & Stjärnhagen, O. (2013). *Statistisk verktyglåda 1. Samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Eliasson, A. (2013). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur.

Elliot, A. C., & Woodward, W. A. (2007). *Statistical analysis quick reference guidebook. With SPSS examples*. London: Sage publications.

Ejvegård, A. (2003). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Field, A. (2013). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. London: Sage Publications.

Fitzgerald, J. & Watkins, M. (2006) Parents' Rights in Special Education. The Readability of Procedural Safeguards. *Exceptional Children*, *72*(4), 497–510. Hämtad, 24 april 2018, från <http://journals.sagepub.com.ezproxy.vasa.abo.fi/doi/abs/10.1177/001440290607200407>

Geckova, A. M., Travel, P., van Dijk, J. P., Abel, T. & Reijneveld S. A. (2010). Factors associated with educational aspirations among adolescents. Cues to counteract socioeconomic differences? *BMC Public Health*, *10*(1). Hämtad 7 november 2018, från <https://bmcpublikealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/1471-2458-10-154>

Hibel, J., Farkas, G., & Morgan, P. L. (2010). Who is placed into Special Education? *Sociology of Education*, *83*(4), 312–332. Hämtad 12 november 2018 från,

<https://journals-sagepub-com.ezproxy.vasa.abo.fi/doi/pdf/10.1177/0038040710383518>

Kincaid, A. & Sullivan, A. (2017). Parsing the Relations of Race and Socioeconomic Status in Special Education Disproportionality. *Remedial and Special Education*, 38(3), 159–170. Hämtad 25 april 2018, från <http://journals.sagepub.com.ezproxy.vasa.abo.fi/doi/abs/10.1177/0741932516671199>

Li, N., Li, X. & Wang, L. (2014). Socio-economic status and mathematics achievement in China. A review. *ZDM*, 46(7), 1051–1060. Hämtad 7 november 2018, från https://www.researchgate.net/publication/267816542_Socio-economic_status_and_mathematics_achievement_in_China_a_review

Morgan, P., Farkas, G., Hillemeier, M. M., Mattison, R., Maczuga, S., Li, H. & Cook, M. (2015). Minorities Are Disproportionately Underrepresented in Special Education Longitudinal Evidence Across Five Disability Conditions. *Educational Researcher*, 44(5), 278–292. Hämtad 7 november 2018, från <http://journals.sagepub.com.ezproxy.vasa.abo.fi/doi/10.3102/0013189X15591157>

Olsson, H. & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen. Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber.

Pokropek, A., Borgonovi, F. & Jakubowski, M. (2015). Socio-economic disparities in academic achievement. A comparative analysis of mechanisms and pathways. *Learning and Individual Differences*, 42, 10–18. Hämtad 12 november 2018, från <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1041608015001478?via%3Dihub>

Psykologiguiden. (2019). *Skolprestationer*. Hämtad 28 januari 2019, från <https://www.psykologiguiden.se/psykologilexikon/?Lookup=skolprestationer>

Riddell, S., Stead, J., Weedon, E. & Wright, K. (2010) Additional support needs reforms and social justice in Scotland. *International Studies in Sociology of Education*, 20(3), 179–199. Hämtad 7 november 2019, från <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09620214.2010.516106>
Statistikcentralen. (u.å.) *Socioekonomisk ställning*. Hämtad 22 april 2017, från http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/sosioekon_asema_sv.html#tab2

Statistikcentralen. (2018). *Specialundervisning 2018*. Hämtad 27 mars 2019, från http://www.stat.fi/til/erop/index_sv.html

The Organisation for Economic Co-operation and Development. (2016a). *PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education*. Hämtad 11 november 2019, från https://read.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2015-results-volume-i_9789264266490-en#page6

The Organisation for Economic Co-operation and Development. (2016b). *PISA 2015 Results (Volume II). Policies and Practices for Successful Schools*. Hämtad 11 november 2018, från https://read.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2015-results-volume-ii_9789264267510-en#page1

The Organisation for Economic Co-operation and Development. (2018). *Equity in Education. Breaking Down Barriers to Social Mobility*. Hämtad 12 november 2018, från https://read.oecd-ilibrary.org/education/equity-in-education_9789264073234-en#page31

Treinor, A. (2010). Diverse Approaches to Parent Advocacy During Special Education Home–School Interactions Identification and Use of Cultural and Social Capital. *Remedial and Special Education*. 31(1). 34–47. Hämtad 25 april 2018, från <http://journals.sagepub.com.ezproxy.vasa.abo.fi/doi/abs/10.1177/0741932508324401>

Undervisnings- och kulturministeriet. (u.å.). *PISA-resultaten 2015*. Hämtad 15.11.2018 från, <https://minedu.fi/en/pisa-2015-sv>

Utbildningsstyrelsen. (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Hämtad 3 maj 2019, från https://www.oph.fi/download/166434_grunderna_for_laroplanen_verkkojulkaisu.pdf

Bilaga 2: Klassificering för socioekonomisk ställning

Utbildningsnivå

3

Licentiatexamen^[1]_[SEP]

Doktorsexamen^[1]_[SEP]

Högre yrkeshögskoleexamen

Högre högskoleexamen

Specialiseringsutbildning för läkare

Yrkeshögskoleexamen

^[1]_[SEP]Lägre högskoleexamen

2

Yrkesutbildning

Institutnivå

Gymnasieutbildning

1

Grundskoleutbildning

Ingen

Yrkesklassificering

3

Chefer

Specialister

Experter

2

Kontors- och kundtjänstpersonal

Service- och försäljningspersonal

Militärer

1

Jordbrukare, skogsarbetare o.s.v.<sup>[L]
[SEP]</sup>

Byggnads-, reparations- och tillverkningsarbetare

Process- och transportarbetare<sup>[L]
[SEP]</sup>

Övriga arbetstagare

Bilaga 3: Följebrev till vårdnadshavarna och blankett för forskningstillstånd och bakgrundsuppgifter



Bästa vårdnadshavare

Under denna hösttermin 2016 inleds ett forskningsprojekt kallat Ungdomars kunskaper och färdigheter i framtidens samhälle där kunskaper och färdigheter i matematik, läsning och skrivning samt utvecklingen skoltrivsel och skoltrötthet undersöks. I projektet samarbetar forskare från specialpedagogiken vid Åbo Akademi, Regionförvaltningsverkens svenska enhet för bildningsväsendet och Utbildningsstyrelsen. Totalt 1000 elever från olika delar av Svenskfinland deltar i undersökningen. Årskurserna 7 och 9 i skola NN deltar i denna undersökning. De deltagande eleverna gör läs-, skriv- och matematikprov samt svarar på frågor i ett frågeformulär vid fyra tillfällen under de kommande fyra åren. Vi hoppas att Ni ger Ert tillstånd till att Ert barn får delta i undersökningen.

För undersökningen samlas följande information in:

1. Läs-, skriv- och matematikprov samt ett frågeformulär. Eleverna i de klasser som deltar i undersökningen gör ett matematikprov och två läs- och skrivprov samt besvarar ett frågeformulär om intresse för matematik och läsning. I frågeformuläret ingår även frågor om skoltrivsel och utbildningsmålsättning efter den grundläggande utbildningen.
2. Bakgrundsuppgifter om eleven från vårdnadshavare. För undersökningen insamlas bakgrundsuppgifter om barnet. Vi ber Er vänligen fylla i de uppgifter som efterfrågas på samma blankett som forskningstillståndet. Blanketten returneras till skolan.
3. Uppgifter om elevens vitsord i matematik och modersmål insamlas från skolan.
4. Intervjuer. Elever och lärare intervjuas om skolans stödfunktioner och specialundervisning.

Det material som insamlas för undersökningen behandlas konfidentiellt. Endast ledarna för forskningsprojektet har tillgång till personuppgifterna i det insamlade materialet. Enskilda deltagare, elevgrupper, familjer, klasser eller skolor kan inte identifieras i undersökningsresultaten. Personuppgifterna överläts inte till utomstående.

Vi ber Er vänligen fylla i bifogade blankett för forskningstillstånd samt bakgrundsuppgifter om barnet och returnera blanketten till skolan med ert barn. Om ni vill ha mer information om undersökningen kan Ni kontakta undertecknad, så berättar jag gärna mera.

Vänliga hälsningar,
Karin Linnanmäki

Bilaga: Blankett för forskningstillstånd och bakgrundsuppgifter



Returneras till skolan senast _____

FORSKNINGSTILLSTÅND

- JA, mitt barn får delta i undersökningen om ungdomars kunskaper och välmående
- NEJ, mitt barn får inte delta.

Barnets för- och efternamn: _____

Barnets födelseid: _____

Gatuadress: _____ Postnummer: _____

Ort: _____ Telefon: _____

Vårdnadshavarens underskrift: _____

Namnförtydligande: _____

BAKGRUNDSUPPGIFTER

Mamma / Vårdnadshavare 1

Jag pratar svenska finska annat språk, vad: _____ med mitt barn

- Utbildning Ingen grundskola
 Grundskola
 Kort kursbaserad yrkesutbildning
 Gymnasium eller yrkesutbildning (2 – 4 år)
 Yrkehögskola/institut/universitet/högskola (högst 3 år)
 Universitet eller högskola (mer än 3 år)

Yrke: _____

Pappa/ Vårdnadshavare 2

Jag pratar svenska finska annat språk, vad: _____ med mitt barn

- Utbildning Ingen grundskola
 Grundskola
 Kort kursbaserad yrkesutbildning
 Gymnasium eller yrkesutbildning (2 – 4 år)
 Yrkehögskola/institut/universitet/högskola (högst 3 år)
 Universitet eller högskola (mer än 3 år)

Yrke: _____